

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

یادری از خداوند جهان و اعتقاد به این که عالم حضرت خداست و همواره ناظر بر احوال انسان و به منظور پاس داشت تمام بندگی و پرورش و نظیر به است جایگاه دانشگاه امام خمینی، دانشمندان و اصنام بیات علمی

و اهدافی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی به نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت زنهان سازی حقیقت.

۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۴- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت منافع ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

۵- اصل رعایت انصاف و انانیت: تمهید به اجتناب از حرکت زنه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.

۷- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تعد و خودداری از حرکت زنه حرمت شکنی.

۸- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و اشناء نتایج تحقیقات و اشناء آن به همکاران علمی و دانشمندان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۹- اصل برت: التزام به برت جویی از حرکت زنه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آیدند.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

تعهدنامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب سمیه ولی زاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته مدیریت کشاورزی که در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۳۰ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی نقش مدیریت در عملکرد باغات انار در شهرستان یزد "

با کسب نمره ۱۷.۷۰ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پائین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

سمیه ولی زاده

تاریخ و امضاء:

نام و نام خانوادگی: **سمیه ولی زاده** در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۳۰ رشته: **مدیریت کشاورزی**
از پایان نامه خود با عنوان:

بررسی نقش مدیریت در عملکرد باغات انار در شهرستان یزد

با درجه **عالی** و با نمره **۱۷/۷۰** دفاع نموده است.

۱. دکتر سید نعمت الله موسوی   استاد راهنما

۲. پرفسور بهاءالدین نجفی   استاد مشاور

۳. دکتر ذکریا فرج زاده   استاد داور

۴. دکتر رهام رحمانی   استاد داور

مدیر/معاونت پژوهشی

مراتب فوق مورد تایید است.

مهر و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده کشاورزی - گروه کشاورزی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc.)

گرایش: مدیریت کشاورزی

عنوان:

بررسی نقش مدیریت در عملکرد باغات انار در شهرستان یزد

استاد راهنما:

دکتر سید نعمت الله موسوی

استاد مشاور:

پرفسور بهاء الدین نجفی

نگارش:

سمیه ولی زاده

بهمن ۱۳۹۱

تقدیم به:

این صفحه را بهانه ساختم تا بگویم بردستان بوسه می زنم و همیشه پاسکزار زحمتان هستم

و هم چنین

تقدیم به همه اندیشمندان

که با آرمانهای عدالت جویان انسانی

در جهت سرو سامان دادن

به وضعیت انسانهای محروم

و بی پناه می اندیشند

تقدیر و شکر

شکر و سپاس را به درگاه خالق عظمت و عزت تقدیم می‌کنم که بشر را نعمت فراگیری، یادگیری و آموزش عطا کرد و در وجودش کنج‌گنج‌های، میل به جستجو و راه‌یابی به ناشناخته‌های عالم ارزانی داشت. از صفات آن ذات مقدس، مدبری است که همان را با اراده خویش به بهترین شکل ممکن تدبیر می‌کند و از این صفت در وجود اشرف مخلوقات نیز به ودیعه نهاده است تا با اندیشیدن و یادگیری امور را به کف درایت خود در آورد و از این طریق او را به سر منزل مقصود و کمال رهنمون سازد. پس از اومی خواهیم یاریم فرماید تا در شکرگزاری گوشه‌ای از این نعمت فراوان بتوانم عمر خود را در خدمت رسانی به هم‌نوعان خود باشم.

از استاد ارجمند و گرانمایه آقای دکتر سید نعمت‌الله موسوی که به عنوان استاد راهنما، همواره در نهایت صبر و بردباری با راهنمایی‌های ارزنده خود در طول نگارش این پژوهش مرا یاری نموده اند شکر و قدردانی می‌نمایم.

پنجمین از استاد ارجمند جناب آقای پر نور بهاء‌الدین نجفی که زحمت مشاوره این پژوهش را به عهده داشته و اینجانب را از راهنمایی‌ها و نکته‌سنجی‌های دقیق خود بهره‌مند ساخته اند شکر و قدردانی می‌نمایم.

و بر خود لازم می‌دانم از زحمات استادان ارجمند جناب آقای دکتر رام رحمانی، جناب آقای دکتر ذکریا فرج زاده شکر و قدردانی نمایم. در پایان از تمامی دوستان عزیزم و همه عزیزانی که همواره پشتیبان من در طول انجام تحقیق بودند شکر می‌نمایم.

بررسی نقش مدیریت در عملکرد باغات انار در شهرستان یزد

چکیده

افزایش تقاضا به دلیل رشد جمعیت و از سوی دیگر محدودیت اراضی قابل کشت، مسیر حرکت بشر را از تلاش در جهت افزایش سطح زیرکشت به سمت افزایش عملکرد در واحد سطح سوق داده است. در این راستا مدیریت واحدهای تولیدی نقشی موثر در بازده (عملکرد) هر بنگاه دارد. به این منظور بررسی میزان تاثیر مدیریت بر افزایش عملکرد و ارائه راهکارهایی جهت افزایش نقش آن در تولید انار یزد هدف اصلی مطالعه پیش رو بوده است. اناریکی از اقلام مهم صادراتی استان یزد محسوب می شود. شرایط خاص اقلیمی و دانش بومی کشاورزان منطقه از عوامل بسیار مهم رشد و توسعه تولید انار در این استان به شمار می آید. صادرات انار به طور مستقیم سبب تحصیل ارز خارجی، افزایش اشتغال در تولید و صنایع جنبی آن و به طور غیرمستقیم سبب رشد و توسعه روستایی و فقرزدایی و کوی زدایی و در نتیجه، رسیدن به توسعه پایدار شده است. برای منظور از مفاهیم تابع تولید، کارایی، سودآوری و بهره‌وری کل عوامل تولید استفاده شد.

با توجه به نتایج جدول متغیرهای معنی دار عبارتند از آب مصرفی، کود حیوانی، کود شیمیایی، نیروی کار، سن درخت و شوری آب و متغیر غیرمعنی دار شامل نیروی کار و سم مصرفی است. تحقیق حاضر برمبنای تحلیل داده های فراگیر بود. آمار و اطلاعات سال ۹۰-۱۳۸۹ از طریق مراجعه مستقیم به باغداران و تکمیل ۱۴۵ پرسشنامه درباره هزینه تولید از شهرستان های استان یزد به روش خوشه ای تصادفی به دست آمده است. در این مطالعه، تحت فروض بازده ثابت و متغیر به مقیاس، به ترتیب میانگین کارایی فنی باغداران انار ۷۹/۶ و ۶۷/۹ درصد و متوسط کارایی مقیاس نیز ۶۶/۱ درصد برآورد شده است.

تحت فرضیه بازده متغیر به مقیاس و حداقل سازی هزینه، میانگین کارایی های فنی، تخصیصی و اقتصادی به ترتیب ۶۸/۱، ۶۸/۲ و ۴۸ درصد به دست آمده است. اختلاف بین بهترین باغدار انار و میانگین نمونه ها از نظر کارایی فنی و تخصیصی به ترتیب برابر با ۳۱/۷ و ۳۱/۶ درصد بوده که چنانچه این اختلاف از طریق افزایش کارایی فنی به صفر برسد، تحت شرایط موجود و بدون افزایش مصرف نهاده ها، میزان تولید ۳۱/۷ درصد قابل افزایش است. اما اگر این اختلاف از طریق تخصیص بهینه عوامل تولید به صفر برسد، تحت شرایط موجود می توان ۳۱/۶ درصد هزینه ها را کاهش داد. شایان ذکر است از مجموعه ۱۲۰ نمونه موجود، ۱۳ درصد (۱۵ مورد) در سطح بهینه مقیاس، ۷۸ درصد (۹۴ مورد) پایینتر و فقط ۹ درصد (۱۱ مورد) بالاتر از حد بهینه وسعت باغی فعالیت می کنند. این واقعیت تأکید بر این نکته دارد که به لحاظ سیاستگذاری، توجه به افزایش وسعت باغ های انار راهکار بهتری برای افزایش تولید و عملکرد و کاهش هزینه تولید می باشد. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که با فرض بازه ی ثابت به مقیاس تنها هفت واحد دارای کارایی ۱۰۰ درصد بودند و بقیه واحدها دارای درجات متفاوت ناکارایی بودند.

ولی با فرض بازدهی متغیر به مقیاس هفده واحد دارای کارایی ۱۰۰ درصد بودند. میانگین کارایی واحدها با استفاده از روش بازدهی ثابت به مقیاس ۴۸/۶ درصد می باشد و با روش بازدهی متغیر به مقیاس برابر ۹۰ درصد می باشد. یکی از اهداف دیگر بررسی میزان تاثیر مدیریت بر افزایش عملکرد بود که از مدل

لوجیت برای تعیین عوامل موثر بر کارایی فنی به منظور بررسی میزان تاثیر مدیریت بر افزایش عملکرد استفاده شد که نتایج نشان داد که متغیرهای سن، تحصیلات، برخورداری از پوشش بیمه ای، شرکت در کلاس های ترویجی، اعتبارات و تسهیلات بانکی، آزمون خاک، مصرف کود شیمیایی، در سطح معنی داری ۵ درصد بر کارایی فنی انارکاران منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار می باشند. هم چنین، متغیرهای تجربه بهره برداری و عضویت در تعاونی در سطح معنی داری ۱۰ درصد بر کارایی فنی انارکاران تأثیر داشتند.

کلمات کلیدی: کارایی فنی و تخصیصی و اقتصادی، تحلیل فراگیر داده ها، باغ های انار، بازده به

مقیاس، تولید، استان یزد

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲	۱- مقدمه.....
۲	۱-۱- کلیات.....
۵	۲-۱- بیان مساله.....
۶	۳-۱- اهمیت موضوع.....
۸	۴-۱- معرفی انار.....
۱۰	۱-۴-۱- وضعیت تولید انار در جهان.....
۱۰	۲-۴-۱- وضعیت تولید انار در ایران.....
۱۲	۳-۴-۱- وضعیت تولید انار در یزد.....
۱۵	۵-۱- اهداف.....
۱۶	۶-۱- فرضیات.....
۱۶	۷-۱- مروری بر مطالعات.....
۱۷	۱-۷-۱- مطالعات انجام شده در زمینه کارایی.....
۲۸	۲-۷-۱- مطالعات انجام شده در زمینه بهره وری.....
۳۸	فصل دوم: مبانی نظری و روش تحقیق.....
۳۹	۱- مبانی نظری و روش تحقیق.....
۳۹	۱-۲- کارایی.....
۴۵	۲-۲- روش تحلیل فراگیر داده‌ها DEA برای اندازه گیری کارایی.....
۴۶	۱-۲-۲- فرم ریاضی مدل <i>DEA</i> .....
۵۰	۳-۲- شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید مالم کوئیست.....
۵۱	۴-۲- تابع تولید.....
۵۳	۵-۲- الگوی لاجیت.....
۵۵	۱-۵-۲- روش تخمین مدل‌های انتخاب دوتایی.....

۵۷	۶-۲- معیار خوبی برازش.....
۵۷	۶-۲-۱- معیار Direct R2.....
۵۷	۶-۲-۲- معیار Maddala R2.....
۵۸	۶-۲-۳- معیار Mcfadden R2.....
۵۸	۲-۷- درصد صحت پیش‌بینی.....
۵۹	۲-۸- مدل تجربی.....
۶۱	۲-۹- داده‌ها.....
۶۳	فصل سوم: نتایج و بحث.....
۶۴	۱- نتایج و بحث.....
۶۴	۳-۱- معرفی متغیرها.....
۶۷	۳-۲- نتایج حاصل از تخمین تابع تولید.....
۷۲	۳-۳- نتایج حاصل از تخمین کارایی.....
۷۵	۳-۴- انواع کارایی با فرض بازده ثابت و متغیر نسبت به مقیاس.....
۷۷	۳-۵- عوامل موثر بر کارایی فنی انارکاران.....
۸۳	۳-۶- خلاصه و نتیجه‌گیری.....
۸۷	۳-۷- پیشنهادها.....
۸۹	منابع.....

فهرست جدول ها

صفحه

عنوان

- جدول (۱-۱): سطح زیرکشت، تولید و عملکرد انار یزد در سال های مختلف ۱۲
- جدول (۱-۳): مشخصات آماری نهاده های استفاده شده در نمونه های مورد تحقیق ۶۴
- جدول (۲-۳): ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی بهره برداران ۶۵
- جدول (۳-۳): ارتباط یا عدم ارتباط با عوامل ترویجی ۶۶
- جدول (۴-۳): تکنولوژی مورد استفاده ۶۷
- جدول (۵-۳): نتایج حاصل از برآورد تابع تولید باغداران انار تصریح کاب - داگلاس ۶۹
- جدول (۶-۳): نتایج حاصل از برآورد تابع تولید بهره برداران انار تصریح ترانسلوگ ۷۰
- جدول (۷-۳): مشخصات کارایی فنی، مدیریتی و مقیاس باغداران انار استان یزد ۷۲
- جدول (۸-۳): دامنه فراوانی کارایی فنی، مدیریتی و مقیاس انارکاران استان یزد ۷۳
- جدول (۹-۳): مشخصات آماری کارایی های فنی، تخصیصی و اقتصادی ۷۴
- جدول (۱۰-۳): دامنه فراوانی انواع کارایی انارکاران استان یزد ۷۴
- جدول (۱۱-۳): کارایی محاسبه شده واحدهای مورد بررسی ۷۶
- جدول (۱۲-۳): نتایج برآورد مدل لوجیت برای تعیین عوامل موثر بر کارایی فنی انارکاران ۷۸

فهرست نمودار ها

صفحه	عنوان
۱۳.....	نمودار (۱-۱): روند سطح زیرکشت محصول انار در استان یزد طی سال های ۸۷ تا ۹۰(هکتار).....
۱۴.....	نمودار (۲-۱): روند تولید محصول انار در استان یزد طی سال های ۸۷ تا ۹۰(تن).....
۱۵.....	نمودار (۳-۱): روند عملکرد محصول انار در استان یزد طی سال های ۸۷ تا ۹۰(کیلوگرم در هکتار).....
۴۸.....	نمودار (۱-۲): کارایی فنی و تخصیصی .....
۶۶.....	نمودار (۱-۳): میزان ارتباط انارکاران در منطقه با عوامل ترویجی.....
۶۷.....	نمودار(۳-۶): میزان استفاده از تکنولوژی انارکاران در منطقه.....

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- کلیات

۱-۱ مقدمه

خودکفایی در زمینه ی محصولات کشاورزی همواره مورد توجه مدیران و برنامه ریزان بوده و یکی از اساسی ترین پایه های استقلال هر کشور به شمار می رود، این مهم نقش عمده ای در توسعه ی اقتصادی هر کشور دارد. این نقش از نظر تامین مواد غذایی، ایجاد اشتغال، تامین ارز، روابط آن با سایر بخش ها و سهمی که در تولید ناخالص داخلی دارد درخور ملاحظه است. افزایش تولید محصولات کشاورزی ممکن است از طریق افزایش عوامل تولید (تا انتهای ناحیه ی دو)، تغییرات عمده ی تکنولوژی و یا بهبود کارایی بهره برداران صورت گیرد. افزایش کاربرد عوامل تولید و تغییرات عمده ی تکنولوژی با محدودیت هایی رو به رو است. برای مثال، افزایش سطح زیر کشت محصولات کشاورزی نیاز به تکنولوژی نوین در این بخش دارد و ممکن است با افزایش سطح زیر کشت در عمل باعث کاهش بازدهی تولید شود. از این رو در شرایط کنونی بهترین و عملی ترین راه افزایش تولید محصولات کشاورزی، بهبود کارایی و به دست آوردن محصولات بیشتر از مجموعه ی ثابتی از عوامل تولید است (سیدان، ۱۳۸۳).

بی شک مساله غذا و امنیت غذایی یکی از اساسی ترین و مهمترین چالش های عصر حاضر و آینده است. افزایش جمعیت جهان از یکسو و استفاده از حداکثر وسعت زمینهای قابل کشت، مسیر حرکت بشر را از تلاش در جهت افزایش سطح زیر کشت به سمت افزایش عملکرد در واحد سطح سوق داده است. لذا

متخصصین علوم کشاورزی سالهاست که دو موضوع «به زراعی» و «به نژادی» را به عنوان استراتژی های اصلی و کلی جهت تامین آینده غذایی بشر برگزیده‌اند (دیندار اظماره، ۱۳۹۱). در این راستا متخصصین اصلاح نباتات به سمت تولید ارقام اصلاح شده و پرمحصول، دانشمندان علوم ژنتیک و بیوتکنولوژی کشاورزی به سمت دستکاری های ژنتیکی گیاهان و متخصصین علوم زراعی نیز به سمت اصلاح سیستمهای زراعی موجود و ابداع سیستمهای نوین مدیریت مزرعه روی آورده اند.

علی رغم اینکه در نگاه اول کاربرد کشاورزی مدرن مدیریت پیچیده‌ای می طلبد و از طرفی توجیه اقتصادی چنین سیستمی با تردیدهایی مواجه است اما بنظر می رسد با توجه به چالش‌های عمده‌ای که جهان امروز در زمینه آب، غذا، آلودگی محیط زیست و منابع انرژی با آنها مواجه است، نسل های آینده ناگزیر به روی آوردن به چنین شیوه هایی خواهند بود. هر چند که در حال حاضر نیز این نوع سیستم مدیریت مزرعه در کشورهای پیشرفته بویژه آمریکا در حال تبدیل به سیستم رایج کشاورزی می‌باشد. سهولت دسترسی به ابزارها و تکنولوژی پیشرفته در این کشورها و همچنین سطح وسیع اغلب مزارع از دیگر عوامل روی آوردن این کشورها به این نوع سیستم کشاورزی می‌باشد. از طرف دیگر حساسیت‌هایی که در کشورهای توسعه یافته نسبت به خطرات زیست محیطی و بیولوژیکی محصولات کشاورزی حاصل از دستکاری های ژنتیکی ایجاد شده است کشاورزان این کشورها را به استفاده از سیستم های به زراعی جهت افزایش عملکرد در واحد سطح راغب تر می‌کند. البته بدیهی است چنین سیستم مدیریتی با توجه به تکنولوژی و ابزار پیشرفته ای که می طلبد بیشتر در مزارع وسیع قابل اجرا و دارای توجیه اقتصادی خواهد بود. بنظر می رسد بر خلاف کشورهای پیشرفته که توجه ویژه ای به این نوع سیستم کشاورزی نشان داده اند، کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته همچنان استفاده از ارقام اصلاح شده و در برخی موارد محصولات بیوتکنولوژی را بر استفاده از چنین شیوه هایی ترجیح دهند. هر چند عصر آینده ملزومات دیگری را می‌طلبد.

یکی از اصلی ترین عوامل مؤثر بر پیامدهای فنی و اقتصادی مزرعه، توانایی مدیریت یا ظرفیت مدیریت زارع است. روگور و همکاران (۱۹۹۸)، ظرفیت مدیریتی را چنین تعریف کرده اند: داشتن

خصوصیات شخصی ممتاز و مهارت هایی برای برخورد درست با مسائل و فرصت ها در زمان درست و به شیوه صحیح. آنها ظرفیت مدیریت را به دو گروه تقسیم کردند: (۱) جنبه های شخصی شامل انگیزه های زارع (مثل اهداف کشاورز و ویژگی های ریسک)، توانایی ها و قابلیت ها و خصوصیات بیوگرافی (مانند سن زارع، سطح آموزش و تجربه کشاورزی) و (۲) جنبه های فرایند تصمیم گیری که منعکس کننده ویژگی های زارع جهت عملی کردن تصمیم گیری شامل مراحل برنامه ریزی، اجرا و کنترل می باشد. روگور و همکارانش در مرور مطالعات انجام شده روی توانایی مدیریت کشاورزان، به این نتیجه رسیدند که پژوهشگران در استفاده از روش های مرزی معمولاً توجه بیشتری به خصوصیات بیوگرافی کشاورزان به عنوان متغیرهای توضیح دهنده کارایی مزرعه کرده اند، درحالی که از دیگر جنبه های شخصی آنها و سطوح عملیاتی کردن تصمیم زارعان در فرایند تصمیم گیری به طور عمده ای چشم پوشی نموده اند. روگور و همکارانش همچنین دریافتند که تأثیر جنبه های بیوگرافی در نتایج اقتصادی مزرعه روشن نیست؛ به عبارت دیگر این تأثیر گاهی وجود دارد و بعضی اوقات وجود ندارد. به هر حال در مواردی که این تأثیر وجود دارد، در مطالعات مختلف آثار متفاوتی یافت شده است (کی و ادوارس، ۱۹۹۹).

اندازه گیری ظرفیت مدیریت وجوه مشترکی در زمینه های مختلف تحقیقی دارد که یکی از آنها تحلیل امکانات تولید و محاسبه کارایی برای واحدهای خرد است. عموماً دو روش برای تعیین عوامل مؤثر بر کارایی یک واحد تولیدی وجود دارد: الف) برآورد نمرات کارایی و سپس برآورد نمرات عوامل مؤثر بر کارایی (که به عوامل مدیریتی معروفند) و یا استفاده از تحلیل ناپارامتری یا آزمون تحلیل واریانس (کالیراجان ۱۹۹۱ و ری ۱۹۸۸) و برآورد مرز کارایی که به این منظور متغیرها را به طور مستقیم وارد مدل می کنیم، زیرا ممکن است دارای اثر مستقیم بر کارایی باشند (باتس و کولی، ۱۹۹۵).

۱-۲- بیان مساله

یکی از تعاریف مدیریت «استفاده از منابع محدود برای پاسخگویی به نیازهای نامحدود» است. این موضوع در کشاورزی نمود عینی پیدا می‌کند چرا که هر کشاورز با توجه به منابعی که در اختیار دارد از جمله زمین، بذر، ماشین‌الات، نیروی انسانی و... باید پاسخگوی نیازهای جامعه خود در تامین محصولات کشاورزی باشد. مدیریت از عوامل مهمی است که روی تولید اثر گذاشته و میان عوامل تولید برای استفاده، هماهنگی لازم را پدید می‌آورد. مدیریت علم و مهارتی خاص است که برای کنترل و هدایت صحیح و مفید عوامل موثر در انجام هر نوع فعالیت (مواد اولیه، هزینه و غیره ...) برای رسیدن به هدفی مشخص به کار گرفته می‌شود. یکی از تعاریف مدیریت «استفاده از منابع محدود برای پاسخگویی به نیازهای نامحدود» است. این موضوع در کشاورزی نمود عینی پیدا می‌کند چرا که هر کشاورز با توجه به منابعی که در اختیار دارد از جمله زمین، بذر، ماشین‌الات، نیروی انسانی و... باید پاسخگوی نیازهای جامعه خود در تامین محصولات کشاورزی باشد. در این بین نمی‌توان مدیریت کلاسیک را به عنوان الگوی مناسب برای توسعه در کشاورزی مد نظر قرار داد همانطور که می‌دانیم این امر نیازمند دوره‌های آموزشی جامع برای تمام کشاورزان است. با توجه به اهمیت بحث مدیریت در کشاورزی و بررسی آن در این بخش، هدف این تحقیق به گونه ای تعریف گردید تا از طریق بررسی میزان نقش مدیریت در کشاورزی افراد مدیر را در بین کشاورزان شناسایی و میزان تاثیر مدیریت آن‌ها را بر عملکرد تولیدی آن‌ها بسنجیم.

یکی از محصولات مهم در بخش کشاورزی انار می‌باشد که از دید صادراتی اهمیت زیادی دارد. استان یزد تقریباً ۹ درصد (۶۴۰۱ هکتار در سال ۱۳۸۷) از سطح زیرکشت کل باغات انار را دارا می‌باشد و محصول تولیدی این استان از کیفیت مناسبی برخوردار است. با وجود امکانات مشابه برای اکثر باغداران در این منطقه اما عملکرد تولیدی متفاوتی از این باغداران شاهد هستیم. یکی از عوامل تاثیر گذار بر وجود این اختلاف، تفاوت مدیریت باغداران و استفاده از روش‌های مدیریت کشاورزی در بین آنهاست. در راستای توسعه اقتصادی در این بخش نیاز به بازنگری اساسی در بخش مدیریت کشاورزی می‌باشد. ما در این تحقیق

با توجه به عوامل تاثیر گذار بر مدیریت کشاورزی و بررسی آن ها بر عملکرد کشاورزان در جامعه آماری مورد بررسی به ارائه الگوی منظم در این رابطه خواهیم پرداخت.

۱-۳- اهمیت موضوع

توجه به بخش کشاورزی در جهان امروز به عنوان یکی از موثرین و کارآمدترین رویکردها جهت مقابله با فقر جوامع بشری خصوصا جهان سوم می باشد. در حال حاضر نزدیک به ۸۰۰ میلیون نفر از جمعیت جهان گرسنه اند یا با سوء تغذیه شدید مواجه هستند (گزارشات فائو). رشد جمعیت در قرن بیستم و استفاده غیر عقلانی از تکنولوژی، غذا، انرژی و منابع زیست محیطی مهمترین مسائل این قرن است، لذا امروزه برنامه ریزی و سرمایه گذاری بر روی تحقیقات و کاربرد تکنولوژی های نوین به عنوان راهکاری منطقی برای افزایش امنیت غذایی محسوب می گردد. بی شک کشور ایران به عنوان قطب تولید محصولات باغی از پتانسیل ویژه ای در جهان برخوردار است. وسعت کشور و وجود تنوع اقلیمی در آن، امکان تولید و توسعه محصولات باغی بی شماری را فراهم کرده است. ظرفیت تولیدات باغی ایران به حدی است که ایران جزو ۱۰ کشور تولیدکننده سبزه محصول عمده باغبانی جهان محسوب می شود. وجود بیش از ۵۰ محصول باغبانی با سطح زیر کشت بیش از ۲۴۰۰ هزار هکتار و میزان تولید بیش از ۱۳ میلیون تن بیانگر قدرت بخش باغات در تولیدات کشاورزی کشور می باشد (فرهادی، ۱۳۸۳).

بدون شک بخش کشاورزی در کشور ما که از دیر باز نقشی مهم در اقتصاد داشته است هم اینک نیز همچنان اهمیت خود را حفظ کرده است. این بخش در عرصه های تولید محصولات زراعی، باغی، دام و طیور، شیلات و آبزیان و صنایع تبدیلی وابسته حدود ۱۵ درصد تولید ملی کشور را در اختیار داشته و مستقیم و غیر مستقیم حدود پنج میلیون نفر منجمله ۳/۵ میلیون نفر کشاورز را که با احتساب خانوار هایشان ۴۰ درصد جمعیت کشور را تشکیل می دهند، شاغل نموده است (محمدزاده علمداری، ۱۳۹۰).

موقعیت متنوع اقلیمی و آب وهوائی و شرایط مناسب خاک به ویژه در برخی نقاط نظیر استان‌های فارس، کرمان، خوزستان، آذربایجان، استان‌های شمالی و غربی و همچنین امکان بالقوه دسترسی به آب مورد نیاز که طی سال‌های اخیر با احداث سد های مختلف در کشور وضعیت مساعدتری را یافته ، بستری را فراهم نموده است که در صورت برنامه ریزی علمی و توجه ویژه دولت و سازماندهی مناسب می تواند هم بخشی از مشکل بیکاری امروز جامعه را حل نموده و هم میزان تولید را افزایش دهد. در خصوص برخی محصولات که کشور ما دارای مزیت در تولید است نظیر پسته ، زعفران ، زیره ، مرکبات ، انار و انواع میوه ها و سبزیجات و حتی محصولاتی استراتژیک نظیر شکر و دانه های روغنی و همچنین مواد غذایی ، بخشی از بازار جهانی به ویژه اتحادیه اروپا را که متقاضی چنین محصولاتی است در اختیار گیرد؛ توجه به این بخش می تواند ما را در نیل به اهداف عالی ملی و اجتماعی یاری کند.

توانمندی‌ها و استعداد های موجود در زیر بخش باغبانی از جمله مزیت نسبی ، صادرات و ارز آوری، اشتغالزایی، بازدهی اقتصادی بیشتر نسبت به مصرف یک متر مکعب آب ، سازگاری با ملاحظات زیست محیطی و توسعه پایدار و متوسط عملکرد بالا در واحد سطح از ویژگیهای بارز این بخش است و عواملی چون جذابیت سرمایه‌گذاری و بهره‌وری بالا ، تهیه و تامین به موقع نهال ، ارائه نهال رایگان ، اعطاء تسهیلات و ایجاد انگیزه در باغداران، کشش پذیر بودن بازار مصرف و رونق صادرات از جمله عوامل مؤثر در موفقیت چشمگیر زیر بخش باغبانی می باشد (ایسنا، ۱۳۸۷).

از طرف دیگر وجود مخاطرات فراوان اقلیمی در کشور باعث شده تا ایران جزو ۱۰ کشور بلا خیز دنیا قرار گیرد. بنابراین تولید در بخش کشاورزی با ریسک فراوان همراه می‌باشد. فراوانی خطر و تاثیرگذاری آن در بخش باغبانی به مراتب بیشتر از سایر فعالیتهای کشاورزی (به دلیل عدم گریز از خطر، عدم امکان جایگزینی و...) است. از این‌رو مدیریت صحیح باغ می‌تواند نقش مهمی در افزایش تولید و عملکرد محصولات باغی در کشور را داشته باشد. اتخاذ تصمیمات صحیح مدیریتی و به دنبال آن کاهش ضایعات و هزینه‌های تولید انگیزه‌های تولید محصولات را افزایش داده و می‌تواند گام موثری در جهت پاسخگویی به تقاضای داخلی و ایجاد شرایط صادرات محصول را نیز فراهم آورد. از این جهت در این پژوهش به بررسی نقش